

„Варварин” пред вратима Европе

Још почетком седамдесетих западна суперисторија артикулисала се око концепата слободе и демократије, које је дефинисала америчка „мека моћ” током Хладног рата. Западни „либерали” и „демократе” у табору где су руски противници Путина, сукобљавају се с „националистима”, „носталгичарима за царством” и „стаљинистичким неореакционарима” који подржавају Путина. Бројне су анализа и да ли има континуитета између Бориса Јељцина и Путина јер припадници Јељциновог тabora њега бране као прозападног демократу.

Од 2000. до 2010. конфронтирала су се два учења: о „неуспелој демократији” и „демократском еволуционизму”. Прво преовладава преко става о „новом Хладном рату”, а друго је повољније за Русију јер претпоставља постепено учвршћивање демократије, испрекидање повременим трзајима, брзо је одбачено. Одбијање да се „Јукос” уступи тексаским нафташима 2003, расправа о гасу с Украјином 2006. или рату у Грузији 2008. послужили су присталицама претпоставке о демократском регресу да институционализују тај став у већини медија и министарских кабинета у САД и Европи. Европа је третира-ла Русију као „Другог” и „Странца”, затварајући је у статус који је налик оном „источном”, какав Запад конструише да потврди надмоћ своје цивилизације у односу на муслиманске суседе.

Варијација западних ставова према Русији, нарочито у 19. веку, има мање везе с руском реалношћу него с дубоким променама самог западног друштва. Русија је послужила као предњи план за европски интелектуални развој, а истовремено и „мрачно лице”, двоструко негативно.

Односи САД и Русије од 1914. били су инспирисани америчким „мисионарским кругом” и квазимистичном жељом за уплитањем у руске ствари ношењем демократске поруке и враћања „моћи народа”. Након неуспеха тог крсташког рата, због тријумфа болшевичке револуције, „мисионари” су се вратили разочарани у САД и почели развијати тезу о „културном неслагању Русије с демократским и западним вредностима”, која је снажно прожела америчку русофобију током Хладног рата.

Неуспех америчког месијанизма одјекнуо је у европском виђењу које је привилеговало метафору о Русији као „грешци” у развоју цивилизације. Наводно је Русија у сталном преласку ка европеизацији, а понаша се као „варварин пред вратима Европе”, и није довољно чврста да би равноправно ушла у европски клуб. У својим најбољим данима, Европа је сматрала Русију тврдоглавим учеником који никад не успева да усвоји врлине економске слободе и демократског плурализма европске цивилизације. А када се мучи, Русија копира Запад, подражава га, како би се рекло у 18. веку, али никад не успева да достигне савршенство.

У САД је антируска историографија отеловљена у двама учењима која се мешају, а каткад међусобно критикују, али предлажу исто виђење које претпоставља „московитски патримонијализам”. У том учењу сматра се да је руска историја помешана с тиранијом: економска и политичка моћ концентрисане су у рукама једног човека што влада гомилом робова које чине кметови или црвени пролетери. Под царизмом, као и комунизмом, индивидуалност

Да ли је Јељцин, за разлику од Путина, био демократа?

и приватна својина не постоје, или је има врло мало. Дакле, 1917. није значила прекид с прошлoшћу, него ју је напросто обележило стварање „другог ropcтвa” и повратак „вечној Русији”, тиранској.

Совјетски комунизам је третиран као јединствен и типично руски производ (док је у неком виду био нашироко заступљен свуда у Европи, као и у САД), те да је то резултат хиљадугодишње руске повести,

сходно дубоко укореењеном и непроменљивом обрасцу „руске политичке културе”. Од Петра Великог до Лењина, и од Стаљина до Путина, ништа се није променило и никад се неће променити: увек је то иста аутократска концепција моћи, те је демократска посткомунистичка Русија, несавршена каква јесте, исто што и Русија из доба „Црвене страже”, великих чистки или Катарине Велике. Та

теза увек је била врло успешна, западне медијске и политичке елите усвајале су је безрезервно, намерно заборављајући да је Русија напустила Источну Европу и мирно допустила да 15 држава 1991. добије независност.

Друго учење инсистира на структуралној „зависности од пута”, која спречава Русију да изађе из колосека и ослободи се тежине ограничавајуће прошлости. Примивши православље и византијски цезаропапизам, затим претрпевши јарам и утицај Монгола, одабрала је азијски пут, из кога је немогуће изаћи. Руски владари нису нужно „аутократе” које владају над својим робовима, већ су ограничени да суде у сукобима различитих племена, партија или тежњи партије, по моделу монголских племена која су се међусобно такмичила, као што је Стаљин елиминисао супарнике у болшевичкој партији.

Европа покушава да третира Русију као „Другог” или „Странца”, те је тако затвори у статус налик оном источном, какав Запад конструише да потврди надмоћ своје цивилизације у односу на муслиманске суседе